

Рубаї

Омар Хайям

Переклад Василя Мусика

1

Цей гордий небосхил, байдужий лиходій,
Ще жодному із нас не підживляв надій:
Де знайде зігнуту під тягарем людину,
Іще один тягар він накидає їй.

2

Ні, не гнітять мене перестрахи й жалі,
Що вмерти мушу я, що строки в нас малі:
Того, що суджено, боятися не треба.
Боюсь несправедливо прожити на землі.

3

Як жалко, що мені, прихильнику вина,
Дістався цей калам* і келія тісна!
Ти висох молячись, а я в шинку промок.
Зате для мокрого й геєна не страшна!

* Очеретяне перо.

4

Коли ество моє ліпив Творець із глини,
Зарані відав він про всі мої провини.
Якщо від нього й гріх, чому мене він хоче
В день суду ввергнути в палаючі глибини?

5

Настало свято. Злих думок воно
Немало зборе.
Підчаший лє у піалу вино,
Ясне й прозоре.
Намордник посту, молитов обротъ

Це свято зніме
Із тих ослів, що ждуть його давно...
О горе, горе!

6
Єсть бик у небесах, Волосожаром зветься;
Є й під землею бик, що бачить не дається.
Хто ж оком розуму погляне, той помітить,
Що посередині табун ослів пасеться.

7
Недоброзичливість ніколи не могла
Узяти верх: до злих вертались їх діла.
Я зичу благ тобі — ти зла мені бажаєш:
Ти благ не діждешся, я не побачу зла!

8
Шукай людину скрізь: на бідному постої,
У закутку нужди і в пишному покої.
Одна душа жива за сто Кааб дорожча!
Чому ж ідеш до них? Шукай душі живої!

9
Коли у небуття і ймення наше кане,
Не згасне сонечко у небі полум'яне.
Нас не було, та світ не був від того гірший;
Він не погіршає й тоді, як нас не стане.

10
Хіба не дивно, що пани чиновні,
Самим собі нудні, хоч горді зовні,
До кожного, хто здирство зневажає,
Такого пишного презирства повні?

11
У кого кожний день в запасі півкоржа,
У кого свій садок і хата не чужа,
Хто в рабстві не родивсь і сам рабів не має,
У того світлий зір і радісна душа.

12

О світе! Знаєш сам, які твої діла!
Сидиш недвигою у башті гніту й зла!
Одним добро даєш, а іншим — лихо! Тільки
Це й знаєш ти, осел! Ні, гірший від осла!

13

О Доле! Бідний нам ти приділяєш пай!
Звільни ж мене з тенет, за ворога не май!
Якщо ти з дурнями й низькими накладаєш,-
Ну що ж, тоді й мене за йолопа вважай!

14

Ті, що поклони б'ють, наслідують ослам,
Бо служать шахраям, шахрайський возять крам
І найдивніше те, що під покровом віри
Живуть кафірами* і продають іслам!

* Кафір — "невірний" у мусульманському світі.

15

В Каабі, в капищах,— дух рабства і покори.
Співають рабству гімн церковні дзвони й хори,
Міхраби*, храми, хрест — та це ж усе ознаки
Терпіння рабського, його міцні підпори!

* Міхраб — заглиблення в стіні мечеті.

16

Ви думкою найвищого сягнули,
Про Всеблагого теревені гнули,
А в тайне прозирнути не змогли:
Налепеталися — й навік заснули.

17

Ви в себе всесвіту ввібрали силу
І судите про нього — з небосхилу,
А суть пізнавши — наче небосхил,
Сягаєте чолом земного пилу.

18

І юних, і старих — всіх поглинає час,

І невеликий нам дається днів запас.
Ніщо не вічне тут: ми підемо так само,
Як ті, що вже пішли й що прийдуть після нас.

19

Не буде рож — є колючки над яром;
Погасне світло — вдовольнишся жаром;
Не буде шейха й ханаки* — ну що ж:
Здобріємо дзвіницею й зуннаром**.

* Ханак — місце молитви, монастир.

** Зуннар — пояс, який носили християни в мусульманських державах.

20

Ти з глини сам зліпив мене, о Боже!
Ти ковдру тчеш мені і стелиш ложе.
Ніхто у голову мені, крім тебе,
Ані добра, ні зла вписать не може!

21

Той, хто усмішку дав устам дитячим,
Хто темряву послав очам незрячим,
Нічого нам не дав! Та ми не плачем,
Бо тільки горе навкруги ми бачим.

22

Як жаль, що молодість безслідно протекла,
Що в ступі Неба нас потовчено до тла!
О горе, горенько! І оком не змигнувши,
У прах вернулися, покинувши діла!

23

Хоч гарні щоки й кучері я маю
І станом кипарис переважаю,
Але спитайте, нащо Майстер вічний
В земнім саду зростив мене? Не знаю.

24

Від хліба, що Творець нам посилає,
Ніхто й малої скибки не відкрає.
Тож не турбуйсь про те, що в тебе є,

І не турбуйсь про те, чого немає.

25

Не бійсь, як серце я покину без керма:

Воно — як океан, у нього меж нема.

А суфій* — глек вузький, пітьми по вінця повний:

Дай крапельку йому — і вже він без ума!

* Суфій — послідовник суфізму, містично-аскетичного напрямку в мусульманстві.

26

Як жалко, що весна моя скінчилась

І книга юності навік закрилась!

Та пташечка, що молодістю зветься,

Звідкіль вона взялась? Куди поділась?

27

Якби мені до рук — скрижалі Долі,

Я розписав би їх по власній волі!

Із світу вигнав би всі смутки, болі,

Чолом небес досяг, не жив би долі!

28

Твій ворог — небеса коловоротні.

Без друзів ти, всі дні твої самотні.

Будь сам собою, не гадай про завтра,

В минуле не дивись, живи сьогодні!

29

Минають весни, зими пробігають,

Листочки книги нашої гортають.

Пий, не журись! І лікарі, крім хмелю,

Ніяких ліків од журби не знають.

30

Хай кожна мить, що в вічність промайне,

Тебе вщасливлює, бо головне,

Що нам дається тут, — життя: пильнуй же!

Як ти захочеш, так воно й мине.

31

Що глина гончарам? Не варт нічого!
Нікчемний прах! А розсудили б строго,
Вони б її не м'яли й не топтали:
Це прах батьків, хай мають жаль до нього!

32

Наказують: "Не пий, тепер у нас шабан!"
І знов: "Тепер раджаб, не заглядай у жбан!"
Ну що ж! Коли ці два для Бога та Пророка,
Ми надолужимо у місяць рамазан!

33

Чому, о небеса, у недотепи-скнари
Є лазня, млин і сад, є табуни й отари,
А праведному й корж нелегко дістається?
Не шани варті ви, а злого глуму й кари!

34

Не плач у злигоднях, ти ж не мале дитя;
Ті, що пішли від нас, пішли без вороття;
Із рук не випускай ні серця, ні коханки,
Будь завжди з келихом — і не марнуй життя!

35

Не ті тепер часи, щоб друзів добирати.
З людьми на відстані привчайся розмовляти.
До найвірнішого приглянься розумним оком —
І ворога в ньому зумієш розпізнати.

36

Що знаєш ти? Адже ти сам — ніщо!
Ти вітер, дим, і весь твій крам — ніщо!
З обох боків у тебе небуття,
Ти весь в ньому, ти й тут і там — ніщо!

37

Ми загубили все, що назбирали;
Нам кігті смерті серце роздирали;
Ніхто не повернувся з-за могили
Розповісти про тих, що змандрували.

38

Вино й пихатому додолу шию гне,
Вузли розв'язує, розплутує складне.
Налий Іблісові* — і він перед Адамом
Дві тисячі разів чолом землі сягне.

* Мусульманський ангел, проклятий Богом за те, що не вклонився Адамові.

39

Ти вродою б затьмить Джемшідів келих міг,
О чашнику! Кладу тобі життя до ніг.
Дрібненька курява, очей моїх відрада,
Встає роями сонць від підошов твоїх!

40

Що Небо виграло, вдихнувши в мене душу?
Коли піду я геть, що в світі я порушу?
Кого я не питаю, ніхто не пояснив,
Чому я в світ прийшов, чому я зникнуть мушу.

41

Я не шукаю втіхи у вині,
Аж поки горе не наллє мені;
В чужу сільницю не вмочу я хліба,
Аж поки серце не спряжу в вогні.

42

Я за Джемшідів трон і черепка не дам.
Вино поживніше за страви Маріам*.
Зітхання вранішнє з грудей п'яниці краще,
Ніж довгі молитви, що мурмотів Адхам**.

* Мати Ісусова.

** Суфійський шейх.

43

До гончара недавно я забрів,
Що з глини й Бога б виліпить зумів.
Та бачив я (сліпий хіба не бачив),
Що він не глину мене, а прах батьків.

44

Як скажуть вам, що я лихий пияк,
Невірний і найгірший із гуляк,-
Це правда. В кожного своя вподоба.
І в мене теж. Такий у мене смак!

45

Навіщо хмуриться і день у день журиться?
На цім шляху тобі не трапиться криниця.
Не в наших-бо руках всі наші справи. Долі
Скорися загодя — так мудрому годиться.

46

Ці трави, чашнику, що мерехтять у полі,
За тиждень схиляться і спорохніють долі.
Тож наливай вина, збирай квітки, бо швидко —
І не зоглядишся — як стануть луки голі.

47

Не з тих я, хто тремтить, коли в могилу гляне.
Той світ надійніший за це життя обманне.
Дав душу в позику мені Господь — і я
Знов поверну її, коли мій строк настане.

48

Цей світ — прихилище для звірів і людей,
Світань і сутінок стобарвний мавзолей,
Нікчемний залишок Джемшідових бенкетів,
Кістки Баграмові, що поглинає глей.

49

Що я живу й помру — хто з того користь має?
З верстата нашого хто полотно знімає?
Небесне полум'я найкращим людям очі
Щодня випалює — й хоч би димок! Немає.

50

Ніхто з нас тайн одвічних не прогляне,
Ніхто не розбере письмо нежане.
Є наша бесіда біля завіси:
Завіса упаде — і нас не стане.

51

В житті недовгому не сподівайсь відради:
Тут кожна грудочка — Джемшіди й Кай-Кубади.
Цей світ — та що цей світ? Увесь великий всесвіт —
Нікчемний сон, мана, невпинні злети й спади.

52

Чи діждемо жаданого спокою,
Чи дійдемо до хати над водою?
О, як я хочу після тисяч років
Зійти з землі хоч травкою малою!

53

Найкращу з гурій дай, замість вина налий
Живущої води у келих золотий,
Дай слухати Зухру, з Ісою* розмовляти —
Навіщо це мені, коли мій дух смутний?

* Зухра — легендарна красуня, Венера, "небесний музикант" Іса — Ісус.

54

Немов на грищі м'яч, тебе життя ганяє.
Корись, бо виходу в нас іншого немає!
Той, хто жбурнув тебе в цю метушню невпинну,
Один керує всім, один про все гадає.

55

Шукав поради я у зошитах сторіч —
І скорбний друг мені таку промовив річ:
"Щасливий тільки той, з ким поруч мила, схожа
На місяць-білозір у довгу-довгу ніч!"

56

Часу скороминущого не бійся.
Змагає смерть найдужчого — не бійся:
Цю мить, що ти живеш, віддай утіхам!
Забудь старе — й грядущого не бійся!

57

Боюсь, що більше ми не вернемось додому,
Ні з ким не стрінемось у обширі земному.

Цю мить, що ти прожив, вважай своїм трофеєм!
Бо що нас потім жде, не дано знать нікому.

58

Вино нам вічність одкриває — пий!
Від нього серце оживає — пий!
Хоч палить, як вогонь, зате турботи,
Немов жива вода, змиває — пий!

59

Не знаєм істини — то й що ж? Хіба сердезі
Отак і мучитись, немов на гострім лезі?
Тримайся келиха, не випускай із рук —
І добре житимем, не п'яні й не тверезі.

60

Хвилину радості в турботах не губи,
На порох не стирай під жорнами журби!
Немає жодного, хто б угадав майбутнє.
Тож пий, і розважайсь, і дівчину люби!

61

Фортуні попелу на голову насип,
З місяцевидою гуляй і пий! Звели б
Тебе давно у гроб думки, якби піддався.
Нікого не вернув землі холодний глиб!

62

Хіба у всесвіті найкращий твір — не ми?
В очах у розуму зіниця й зір — не ми?
Це коло всесвіту скидається на перстень,
А камінь, що горить ясніш од зір,— це ми.

63

Якщо ти любиш пить, до мудрих прихилийся,
З тюльпановидими, веселими впивайся.
Впивайся, та не так, щоб дивувались люди:
Потроху, зрідка пий і від людей ховайся.

64

Дні весело збувай: свіжіша від тюльпана,

Хай дівчина тобі всміхається кохана!
Бо незабаром емерть, як чорна буря, зірве
Сорочку днів твоїх, як пелюстки з тюльпана!

65

Як гарно: на квітках — росинки прохолодні,
І дівчина в квітках. Ну що ж: напередодні
Було усякого — про те тепер не згадуй,
Все, що було, забудь: найкращий день — сьогодні.

66

Я хворий, для душі вже плоть моя тісна.
Живу без випивки — чи виживу, хто зна?
Та найдивніше те, що від цієї хвороби
Немає й засобу, крім доброго вина.

67

Страшним потоком кров тече у мене з серця,
У струмі сліз моїх півкраю захлинеться.
Кривавим жолобом зробилась кожна вія!
А вії опущу — новий потоп почнеться.

68

Якщо Творцю неприйнятні мої бажання,
То як же здійснити мені мої бажання?
Коли усе, що хоче Бог, — високе й чисте,
То, значить, грішні і брудні мої бажання!

69

Ті, що освіти та знання надбали,
Що світочем наук для нас палали,
Не здужали із тьми цієї вийти:
Сказали баєчку — і в сон запали.

70

Хто землю цю створив, ким небеса підперті,
Від кого душі в нас, мов жорном, сумом стерті,
О, скільки пишних уст і лиць ясних, як місяць,
У землю заховав, в тісну шкатулу смерті!

71

Свого майбутнього ніхто не прозирне.
Навіщо й думати про те, що неясне?
І хвильки не марнуй (якщо не збожеволів),
Бо й не зоглядишся, як вік твій промине.

72

Ковтає крапельку розбурхана ріка,
На землю падає пилиночка легка.
А як же ти живеш? Хіба не так зникаєш,
Як та дрібнесенька у вихорі мошка?

73

Хоч у гріхах бридких мої загрузли ноги,
Я не журюсь, як той, хто жде згори підмоги.
З похмілля гинучи, я знову буду пити
Й минати з милою мечеті й синагоги!

74

Журитись завтрашнім, о друже мій, не слід:
Вважай за знахідку скороминущий світ.
Ми завтра кинемо шинок цей і пристанем
До товариства тих, кому сім тисяч літ.

75

Хто в найтаємніше спроможний зазирнути,
Той не шукає втіх і не боїться скрути:
Якщо добро і зло — минущі, то байдуже,
Слабим чи лікарем тобі судилось бути.

76

Ти був краплиною, тією, що назовні
Огненні спалахи виштовхують любовні.
День проживеш, а там... розвіє вітер прах твій!
Тож майся весело і випивай уповні!

77

У мірочці вина топлю свою досаду,
Побіля келиха, як багатир, засяду.
З умом і вірою розлуку взявши тричі,
Весілля справлю я з дочкою винограду.

78

Цей караван життя — предивна річ:
Так мало у ньому щасливих стріч!
Ей, чашнику, про судний день не думай!
Лий, лий вино, бо пропадає ніч!

79

Весь вік про гурій пишновидих снитиму,
Щодня вино — лози дарунок — питиму.
Хай Бог пошле тобі покуту, кажуть...
Хай шле, дарма, а я своє робитиму!

80

Вже сонце свій аркан метнуло ввись — і от
У келих Кай-Хосров укинув свій клейнод.
Пий, не міркуючи, бо всіх пора світання
Коханки голосом зове до насолод!

81

Ми більш працюємо, ніж муфтій-горлодер;
І в п'яних менше в нас у голові химер:
Ми точим кров лози, а він людської прагне —
Нехай же судить сам, хто гірший кровожер!

82

Ці чвари, підступи, нікчемне сум'яття...
Доволі, чашнику, недоброго пиття!
Доволі! Хочу я, щоб вилився на землю,
Як решта з келиха, цей залишок життя!

83

Душа моя болить, я думаю про друга,
А в друга милого на серці інша туга.
Навіщо ж гойнії тепер шукати ліки,
Коли вже й лікаря перемогла недуга?

84

Що перед чаркою імперія Ковуса,
Кубадів гордий трон, ясні клейноди Туса?
Зітхання вранішнє з грудей коханця краще
За молитви того, кого страшить спокуса.

85

Прожити сімдесят — і з думки викинь! Хай
Тобою править хміль — тут тільки п'яним рай!
Аж поки з голови твоєї зроблять глечик,
Ти глечика з вином із рук не випускай!

86

Нас переслідує Недоля навісна.
Присядемо ж удвох та вип'ємо вина!
Ми добре знаємо, що на прощання й краплі
Води звичайної нам не пошле вона.

87

Хоч землю я пройшов і в мандрах натомився,
Але від того світ на краще не змінився.
Я радий і тому, що на шляху важкому,
Не знавши радості, я дуже й не журився.

88

Ти, в кого до утіх ненаситимий лас,
Кому байдужий суд, що жде по смерті нас,
Отямся, схаменись, поглянь навколо — бачиш,
Що діє з іншими невідворотний час?

89

Хто все перевіряв на терезах ума,
Для того жоден день не проминув дарма:
Або вимолював собі прощення в Бога,
Або за глек державсь руками обома.

90

Прийшли ми чистими — і стали ми брудними,
Прийшли веселими — зробилися сумними.
Гарячі сльози нам у серці запікались!
Життя розвіявши, тепер у прах лягли ми.

91

Любов — це сонечко, що всесвіт огріває,
Любов — чудесний птах, що в квітнику співає.
Її не знає той, хто плаче солов'єм,
Вона в душі того, хто мовчки умирає.

92

В той день, як чистого я не найду вина,
І в ліках чую я отруту. Помічна
Від смутку вічного волога пурпурова.
Із нею п'яному й отрута не страшна!

93

На цій землі іще ніхто не зміг
Дійти до квітів, не сколовши ніг.
Щоб доторкнутись кучерів красуні,
На тисячу зубців розбився ріг.

94

Не знаю, де Господь узяв заживок мій:
В раю безгрішному чи, може, в пропасній?
Вино, вродливицю та пісню серед поля
Дай нам готівкою, а раєм сам здобрій!

95

Сказав я: "В рот вина й краплини не візьму!
Вино — це кров лози, я ж кров не п'ю — й тому
Зрікаюся". Спитав мене мудрець: "Не дуриш?"
"О ні, це тільки жарт!" — я відповів йому.

96

О друзі, принесіть мені вологу пінну,
У вид янтарний мій додайте ви рубіну!
Коли сконаю я, вином мене обмийте
І з доброї лози збудуйте домовину!

97

З місяцевидою над річкою, в саду,
У квітах весело я вік свій проведу!
Усе життя своє — сьогодні, вчора, завтра —
Я пив і питиму, аж поки не впаду.

98

Троянда вранішня ошатністю своєю
Чарує солов'я, співця свого. Під нею
Присядь у холодку, бо пелюстки ці вітер
Зриватиме й тоді, як станемо землею.

99

Хайяме, з Долею ти, мабуть, посварився?
Їй соромно того, хто в тузі похилився.
Підбадьорися ж, пий під ніжний стогін лютні,
Пий, поки келих твій об камінь не розбився.

100

Коли ви зійдетесь у злагоді та згоді,
Милуйтеся друзями, дивуйтеся їхній вроді!
Коли ж підчаший вам налле вина хмільного,-
Й мене, нещасного, згадайте при нагоді.

101

З тобою краще річ серед руїн вести,
Аніж молитись там, де не буваєш ти.
Початок і кінець всього, що є! Як хочеш —
В огні спали мене, а ні — у рай впусти!

102

Розбив ти келих мій, о невблаганний Боже!
Замкнув ти вхід мені у рай жаданий, Боже!
На землю вилив ти вологу пурпурову!
Чим хочеш присягну, що ти... ти п'яний, Боже!

103

Гончар голів людських — своє він знає діло:
Витворні чаші він виготовляє вміло.
Він на обрус життя нам перекинув чашу —
Й замкнув під нею все, що тисне душу й тіло.

104

З твоєю ласкою не побоюся блуду,
З твоїм світильником зніму з очей полуду.
Коли вбереш мене у білий плащ прощення,
Я й Книги Чорної боятися не буду!

105

Багато квітів є, живих земних окрас.
Їх в землю втоптує немилосердний Час.
Якби жилилися з могил небесні хмари,
Кров дорогих тоді б аж до суда лилась!

106

Пішла б гора в танок, якби вина їй дав.
Той дурнем народивсь, хто за вино картав.
Я не закаюсь пить, бо без вина — не знаю,
Хто б виховав мене і путь мені вказав.

107

Ось піала і жбан — візьми, моя кохана!
Танцюй у квітнику, тепер пора весняна!
Бо не одну таку, як ти, місяцевиду
Час перетворював і в піалу, і в жбана!

108

Розбивши глечика, я не журився дуже,
Бо дурню п'яному, звичайно, все байдуже.
І потай мовив глек: "Колись я був так само
Людиною, а ти — ти будеш глеком, друже".

109

О ти, що розум наш тобі не бачить краю!
Побожний я чи ні — тобі байдуже, знаю.
Я п'яний від гріха — й протвережаюсь тільки,
Коли надію я на тебе покладаю!

110

О жителі могил, чиє безживне тіло
На прах розсипалось, на попіл спопеліло!
Яким же то вином аж до Страшного суду
Вас небо загодя так страшно обпоїло?

111

Зустрінься з милою, не забарись
Прогнати клопіт, що їй серце стис.
Безмежна ця краса — недовговічна:
Вона й у тебе з рук втече колись!

112

Юначе, підведись — горить зоря ясна!
В прозорі келихи налий огню-вина!
В цім тліннім закутку живеш ти мить... а потім,
Хоч як жадатимеш, не вернеться вона.

113

Вино — рідкий рубін, а глек — глибока жила,
Душа моя — напій в прозорій чарі тіла,
А світлий келих той, що від вина сміється,-
Сльоза, що кров хмільну у серці затаїла.

114

Ті, що до Бога шлях шукають у болоті,
Стіною хочуть дух одгородить од плоті.
А я на стінку жбан з хмільним вином поставлю,
Хоч би й мене, як жбан, повісили на плоті.

115

Красуне, як мій сум, ти довговічна будь!
Ти знову ласкою мені зігріла путь.
На мене мимохідь ти позирнула й зникла.
Чи не за правилом: зроби добро й забудь?

116

Я часто п'ю вино, але без перепою.
До кубка тільки звик тягтися я рукою.
Чого ж я хочу ще? А от чого, послухай:
Не тішитися так, як ти, самим собою.

117

В паланні яхонтів уста сакі* повинні.
Журба за ним дає поживу й міць людині.
Той, хто в сльозах за ним не потонув, живе
В ковчезі Ноевім, неначе в домовині.

* Підчаший, виночерпій.

118

До гончара зайшов я, позираю
На тисячі горшків — і той, що скраю,
Зненацька вигукнув, немов з одчаю:
"Хто тут гончар, а хто купець — не знаю!"

119

Корону ханську? На́, ми продаєм
За дудку, от ціна! Ми продаєм!

Чалму та чотки, вісників облуди,
За піалу вина ми продаєм!

120

Підпилий, завернув учора я до шинку.
Там саме дід вино собі точив у кринку.
Я запитав його: "Чом не боїшся Бога?"
"Бог добрий,— він сказав.— Сідай і випий, синку!"

121

Чесць юної лози хай буде бездоганна!
Нехай невірного проллється кров погана,
Хай потече мазка з двох тисяч ліцемірів,
А цей солодкий сік віддай в обійми жбана!

122

Не відкривається нікому таємниця:
Не знаємо, коли із тілом розлучиться
Душі призначено. Земля для нас — темниця.
Тож пий, бо казка ця не скоро закінчиться.

123

Я у вино шалено закохався,
П'ю й не боюсь того, чого боявся.
П'ю стільки, що мене питає стрічний:
"Ей, глечик із вином, ти звідки взявся?"

124

Імення доброго не прагни, не сором
Себе зажурую перед одвічним злом:
Від духу винного обезуміти краще,
Аніж уславитись молитвою й постом.

125

Я чую: "Менше пий, в вині добра немає!
Чому рука твоя сулію обіймає?"
"Поглянь на дівчину та на вино іскристе:
Причин, по-моєму, ясніших не буває!"

126

Спокійно їж і пий, ходи собі в киреї,

Якщо це праці плід, дбайливості твоєї,
А решта... мудрому ціна її відома —
Й життя коштовного він не складе за неї.

127

Я вивчив образи живого й неживого,
Проник у саму суть високого й низького,
Але без сорому я визнаю, що досі
Від хмелю кращого я не знайшов нічого.

128

Цій чаші мудрий похвалу співає,
Цілунками чоло її вкриває,
А всесвіту гончар цю дивну чашу,
Оздобивши, об камінь розбиває.

129

Всі смутки випередь, гукни на чорноброву,
Щоб з хати винесла вологу пурпурову:
Хіба ти золото, недоуме, щоб люди
Тебе поклали в прах і викопали знову?

130

Підчаший! Чим тепер я серце заспокою?
Від хмелю дивного я на ногах не встою!
Від пуху юного, що на твоїм обличчі,
Зима життя мого зробилася весною.

131

Що небо? Ретязьок на нашім схудлім тілі.
Що море? Наших сліз потоки обмілілі.
Що пекло? Наших мук вогні перегорілі.
Що рай? Спочинку мить, коли впадем зомлілі.

132

Для нас — вино й любов, для вас — монастирі;
Ми в пеклі будемо, ви — в райському шатрі.
Де ж проступили ми? Ніде: в скрижалях Долі
Так спередвіку нам записано вгорі.

133

Із тих, що рушили в дорогу невідому,
Хто звістку нам подав, хто повернув додому?
Нічого не лишай на цім розпутті спраги,
Бо повернутися не пощастить нікому!

134

Ще кості, жили, кров у тілі є твоїм.
Живи й не покидай своєї Долі дім.
З Рустамом зіткнешся — борися до останку!
З Хотамом здружишся — не підлягай ні в чім!

135

Коли напровесні красуня біля гаю
Мені в коновочку налле вина до краю,
(Хай вибачать мені це непристойне слово) —
Будь я собакою, коли про рай згадаю!

136

Недаром Бога ми за милосердя славим:
Не замкне брами він перед рабом лукавим.
Якщо й підпилий ти валяєшся сьогодні,
Він завтра все простить твоїм кісткам трухлявим.

137

Не треба й ласощів, як є корець вина,
Та як налле його красуня чарівна.
Пиячити весь вік, блукати, де попало —
Немає кращого від Риби до Овна!

138

Нагадує мені берегова травиця
Ту косу, що плела колись небеснолиця.
Тож не топчи стебла: воно в останках, може,
Тюльпановидої красуні корениться.

139

Мене не радує тверезість, а пиття
Вселяє в мозок мій шкідливе сум'яття.
Та є середній стан — не перше і не друге.
Я вічний раб його, бо він і є життя.

140

Цілую глечика, розпалений жагою,
Жду віку довгого від п'яного напою.
Уста до уст моїх він притулив і мовив:
"Я був таким, як ти... побудь, побудь зі мною!"

141

В одній руці — вина рубін, у другій — милої коса,
Сидить щасливий у саду, де на квітках блищить роса,
І попиває з піали, аж поки солодко сп'яніє,
И не хоче думати, хмільний, про непостійні небеса.

142

Це небо множити уміє тільки втрати:
Приводить одного, щоб іншого забрати.
Якби народжені про наше лихо знали,
Чи хто погодився б на землю завітати?

143

Блажен, хто ці часи прожив на вольній волі,
Нічим не дорікав ні Богові, ні Долі,
Хто кожна мить життя приймав як подарунок,
Не спав, шукав забав і мав вина доволі.

144

Та доки ж ганити себе за незнання,
Від безпорадності томитися щодня?
Підпережуся я від сорому зуннаром,
Що я гріхи творю, що мусульманин я!

145

Як пурхну я тепер на іншу рожу
І знову муками свій біль примножу,
Коли за слізьми, що крізь вії ринуть,
Тепер я й глянути на світ не можу?

146

Для наших чистих душ уже не рік, не два
Готує злигодні безодня кругова.
Тож сядьмо на траву й вина скуштуймо, поки
Із праху нашого не виросла трава.

147

Чому вславляються в легендах і сьогодні
Лілея й кипарис, коханці благородні?
Ця має десять уст, а промовлять не хоче,
А в того двісті їх від сорому німотні.

148

До чари дивної, що сяє так розкішно,
Рукою тлінною і доторкнутись грішно.
А скільки ніжних лиць, очей живих цей Майстер
Любовно створює й розтворює зловтішно!

149

Мерцям однаково, що оцет, а що мед,
Хмільному все одно, що Балх, а що Мешхед.
Лий повно в піалу, бо й після тебе місяць,
Невпинно мінячись, летітиме вперед.

150

Чи не знайду собі я душу хоч єдину,
Щоб розповісти їй про світ і про людину?
У муках створена з гіркої глини горя,
Лиш мить живе вона — й вертає знов у глину.

151

Прекрасний отроче, вже день устав із тьми!
Тож винеси вина й дзвінкий барбат візьми!
О, скільки вверг у прах Джемшідів і султанів
Цей осені прихід і цей відхід зими!

152

Ті, що мандруючи собі набили п'яти,
Два світи прагнучи в одному відшукати,-
Не знаю, чи про те, який він є насправді,
Вдалось хоч крихітку нового їм узнати?

153

Навіщо капища, мечеті на майдані,
Про пекло та про рай розмови безнастанні?
У Книгу Долі глянь, о друже мій: усе там,
Що з нами станеться, записане зарані.

154

Неси вина того, що оновляє нас!
Лий повно, запали той вогник, що погас!
Дай і мені, бо ждять нам нічого від світу!
Спіши, бо не стоїть скороминущий час!

155

В тісному колі, де весь вік блукаєм,
Ми входу й виходу дарма шукаєм.
Ніхто ще правди не сказав, звідкіль ми
У нього входимо й куди зникаєм.

156

Тюльпанам весняним дощ обмиває лиця.
Встань, бо прийшла пора й тобі опохмелиться!
Спіши на зіллячко весняне надивиться,
Бо завтра й на тобі підійметься травиця!

157

Безглуздо мучити себе самого — хай
Малий достаток твій, ти лишку не шукай:
Тим, що од вічності записане тобі,
Будь задоволений, бо це ж і є твій пай!

158

Коли в заховане ти мислю прозираєш,
Чому дарма собі журбою серце краєш?
Адже по-твоєму не зробиться, ти знаєш!
Живи хвилиною — добром, що зараз маєш!

159

О небо мовчазне! В твоєму лоні згас
Вже не один Махмуд і не один Айяз!
Тож пиймо, бо життя ненадовго дається,
І ті, що відійшли, не вернуться до нас!

160

Є рай на березі небесної ріки...
А я кажу: там рай, де ллють вино в чарки.
Бери готівку лиш, наплюй на обіцянки,
Бо бубни слухати приємно здалеки.

161

Будь весел, не марнуй свого життя у горі,
Бо в небі довго ще зіходитимуть зорі!
Ти прахом зробишся, і піде прах на цеглу,
І муром станеш ти в сусідовій коморі.

162

Не вічно житимем: урветься волокно!
Найкраще думати про любовку та вино.
Навіщо міркувать про вічне й про минуще?
Коли розлучимось, нам буде все одно!

163

О Доле! Злочини ти твориш — і сама
Їх потім визнаєш! Даруєш ти сліпма
Добро мерзотнику, а праведному — кару.
Чи одуріла ти? Чи вижила з ума?

164

Щодня змагаюся, борюся сам з собою,
Живу й не відаю ні втіхи, ні спокою!
Хай ти простиш мене... Та сором лютий палить
Мене за помилки, що коїв я і кою!

165

Ми в нашому шинку гостюєм невиводно,
І всесвіт гудимо, і лаєм принародно.
Запитуєш: куди ми підемо по смерті?
Налий вина мені — і йди куди завгодно!

166

Якщо в нас істина — іносказання,
Навіщо, серце, всі твої терзання?
Змирися з долею! Заради тебе
Не змінять небеса свого писання!

167

З тобою нарізно я знову затужив.
Усюди буду я з тобою, поки жив.
Пішов — і тисяча сердець без тебе тужить,
Прийшов — і тисячу нових заповонив.

168

Всі таємниці пильно зберігай,
Щоб не дізнався нелюд і шахрай.
І зваж: як з іншими ти поведешся,
Того від інших і собі чекай.

169

Ланцюг від милої і навіть рана — щастя.
Буть курявою там, де йде кохана,— щастя.
Коли й ущипливе тобі словечко кине,
Радій, бо кожна річ, від неї дана,— щастя.

170

На вулиці красунь блукаємо сьогодні,
Кохання та вино вславляємо сьогодні!
Ми увільнилися назавжди від буття —
І в царство Вишнього вступаємо сьогодні.

171

Я змарнував життя, мій подих зіпсувався,
І хліб гірчить мені, і з горем я спізнався.
Веління Вишнього сповняти не спішив я,
А недозволене... я завжди в нім кохався!

172

Хоч я не шліфував покірності перлину
І тягара гріхів з плечей своїх не скину,
Все ж не пускаюся я берега надії,
Бо тільки істину я визнаю єдину.

173

Про рай розказують, про гурій молодих,
Про мед і про вино... Ну, що ж! Тоді не гріх
І тут потішитись небесними дарами,
Адже ж усе одно ми прийдемо до них.

174

Коли пшеничної перепічки дістану
Та шмат баранини, та в келиха загляну,
Та сяду з милою серед руїн — це втіха,
Пристапна, далебі, не кожному султану.

175

Коли безгрішний дух розлучиться з життям,
Із праху людського нам зліплять гроб, а там,
Після недовгого спочинку, доведеться
Такою ж глиною для інших стати й нам.

176

Я чув, що праведні підіймуться з могили
В тім самім образі, в якому опочили.
Тому я з милою й вином не розлучаюсь,
Щоб нас і в судний день, бува, не розлучили.

177

О небо! В злигоднях повинне тільки ти,
Старе вмістилище ненависті і мсти!
А ти, о земле, ти... Якби в тобі копнути,
Які б коштовності вдалося віднайти!

178

На муки, кажуть нам, засуджений п'яниця.
Не вірте: вирок той ніколи не справдиться!
Якщо поглине ад закоханих і п'яних,
То завтра ж у раю нікого не лишиться.

179

Цю пишну піалу, що сяяла, як жар,
Розбито й кинуто... Минатимеш базар —
Під ноги поглядай, не наступай на неї:
З піал голів людських її зліпив гончар.

180

Що в мудрості тепер? Як догоджати їй,
То краще йди в сарай та бугая подій!
Сьогодні вигідно носити глупства лахи,
Бо розум ціниться дешевше за пирій.

181

Хайяме-грішнику, ти вбрався в темні шати —
Й журбою думаєш гріхи із себе зняти?
Хіба не для гріхів існує всепрощення?
Воно для грішника, тож годі вболівати!

182

Соннивче, скоро день! Жени з очей дрімоту!
До музики й вина збуди в собі охоту!
Тим, хто живе тепер, недовго обертатись,
А тим, хто відійшов, немає повороту!

183

Коли, опатравши, як птицю степову,
Назавжди смерть мене утопче у траву,
Зберіть тоді мій прах, зробіть сулію з нього —
І, вчувши смак вина, я знову оживу.

184

Коли сконаю я, вином мене обмийте
І поминального у келихи налийте!
Як хочете знайти мій прах у день спасіння,
Долівку заступом у кабаку розрийте!

185

Не пий, наказують, твоя вина в вині:
Настане судний день — і будеш ти в огні.
Це так... Та з радістю б віддав я землю й небо,
За мить, коли в шинку ми сидимо хмільні.

186

Ми — зібрання ляльок, нас крутить як хоча
Небесний витівник. На килимку життя
Ми витанцювуєм (це правда, а не казка) —
І потім падаєм у ящик небуття.

187

Я птаха спостеріг на древній вежі Туса,
Що пильно роздивлявсь на череп Кай-Ковуса.
Я чув, як черепу він мовив: "Леле, леле!
Де тулумбасів гук, де горді чола й вуса?"

188

Як буде в тебе жбан іскристого напою,
Розпий з людьми його, з якою хоч юрбою,
Той, хто життя нам дав, не журиться нітрохи
Твоїми вусами й моєю бородою.

189

О небо! Тугою мені ти серце краєш,
Сорочку радості з плечей моїх зриваєш!
Вітрець, яким дишу, ти полум'ям проймаєш,
А воду, що я п'ю, ти в попіл обертаєш!

190

Багатства прагнеш ти... Та чи в багатстві суть
Короткого життя? Всі, хто живе, умруть.
Життя у позику тобі дається — отже,
З ним розлучитися щодня готовий будь!

191

Ми поряд з келихом тримаємо Коран,
То йдем у праведний, то знов у грішний стан.
Під синім небом цим не зовсім ми кафіри
І не належимо цілком до мусульман.

192

Немало і до нас було ночей і днів,
Так само небосхил танок одвічний вів.
Тихесенько ступай, бо глина під ногами
Була зіницями місяцевидих дів.

193

Із глека повного, із наших повних чар
Скуштуймо в затишку лози солодкий дар!
Живім, поки живі — і поки пару глеків
Із праху нашого не виліпив гончар!

194

Над марним світом цим не треба вболівати,
Хай серця не смутять його розкішні шати.
Минуле відійшло, майбутнього не видно!
Тож майся весело — і не зважай на втрати!

195

Встань, серце, візьмем чанг і вип'ємо вина,
І добрії свої збезчестим імена!
Як треба — й підстилку пропиймо молитовну!
А сором... нащо він, коли душа хмільна!

196

Святковий місяць наш іще засяє ново.
Тож веселись і ти! Все убране святково.
Старий від слабості поблід і зажурився —
І, виболівши, в тьму спаде обов'язково.

197

Що я закоханий, у тім гріха не бачу.
Про це з невігласом я й слів дарма не трачу.
Адже кохання мед лікує тільки мужніх,
Непомічний він тим, хто має іншу вдачу.

198

У світі нашому, в його ділах
Я тільки марність бачу, тільки прах.
Куди не гляну, бачу я для себе
Лише біду... Хвала тобі, Аллах!

199

Аж поки рук своїх ми дружбою не зв'яжем,
Ми лиха нашого не вб'єм, не переважим.
Хоч не розвиднілось, ми випиймо, бо сонце
Вставатиме й тоді, як ми у землю ляжем.

200

У місті вславишся — не обминеш огуди.
В кутку сидітимеш — назвуть зловмисним люди.
Ільясом, Хизром будь — не пощадять, тож краще
Живи самотником і не ходи нікуди.

201

О Майстре, нашого життя первопричина!
Чом стільки має вад твій первотвір — людина?
Як добре виліпив, навіщо розбиваєш?
А вийшла помилка — чия ж у тім провина?

202

Свої долі ми не зменшим, не примножимо —
Стрічаймо ж суджене із настроєм погожим!
Твої й мої діла, оскільки нам відомо,
Переінакшити ми все одно не зможемо.

203

Коли в тобі самім добра і зла зерно
І Долею твій шлях накреслений давно,
Ти неба не картай, а розміркуй: за тебе
У тисячу разів нещасніше воно!

204

Поглянь на випнутий угору небосхил,
Що найкмітливіших утоптує у пил!
На дружбу келиха й сулії, що устами
Стулились, поки кров їй витікає з жил!

205

О серце, все збери, що маєш! Край води
Садочок радості собі опоряди —
Й побувши у ньому вечірньою росою,
Знімись удосвіта й назавжди пропади!

206

Розумним і твердим у цьому світі будь
І завжди мовчазним у цьому світі будь!
І, поки очі є, язик і вуха в тебе,
Сліпим, німим, глухим у цьому світі будь!

207

Приємніш п'ють вино, до гарних залицялись,
Аніж в удаваній побожності вправлялись.
Коли усіх п'яниць поглинуть має пекло,
Хто ж із людей тоді зуміє в рай дістатись?

208

Найкраще п'ють вино у віці молодім,
Укупі з милою, з товаришем своїм.
Цей ненадійний світ на сон і пустку схожий,
І п'ють без просипу — єдине щастя в нім.

209

Доволі мріяти про барви й аромати,
Гидкого й доброго у всесвіті шукати!
Хоч ти Земземом* будь і джерелом життя,
А прийдеться й тобі нікчемним прахом стати!

* Священна криниця.

210

Ця піала вина — всіх вір і раю варта,
А крапелька його — вінця Китаю варта.
Всіх радощів життя ця дивна гіркота,
Що в чарку з глечика я наливаю, варта.

211

У час, коли роса тюльпан укриє сиво
Й фіалка хилиться, трави таємне диво,
Як любо глянути на пуп'янок зелений,
Що зборочки свої підтикує дбайливо!

212

Під старість хилиться і кипарис гіллястий.
Мій вид гранатовий зробився попелястий.
Чотири підпірки і дах мого буття
Вже похилилися й загрожують упасти.

213

Про вчора не гадай — воно навік зів'яло,
Про завтра не журись — воно ще не настало.
Минуле й завтрашнє — підпора ненадійна!
Живи хвилинами, бо в тебе їх так мало!

214

Це так, ніколи я тверезим не буваю
І в Ніч Призначення дарма часу не гаю:
На бочку спершися, уста в уста із кухлем,
Я шию глечика із рук не випускаю.

215

Тверезий, не картай хмільного чоловіка!
Наскучила йому непрохана опіка.
Ти гордий, що не п'єш, але вершиш ділами,
Що проти них ніщо найгірша пиятика!

216

Пий, поки голову вино не отуманить,
Забудь зловмисного, що гнівається й ганить!

Що в тій тверезості? Вона немилосердно
Думками про кінець у тебе серце ранить!

217

О, вислухай мене, найкращий друже мій!
На небеса хисткі не покладай надій!
Присядь у закутку вдоволення малим
І стеж за іграми на сцені світовій!

218

Барило дервішським заткнули ми дрантям,
А обмивалися піском і прахом з ям —
І може статися, що у пилу винарні
Ми знову стрінемося з прогуляним життям.

219

Таємне виявить, що в зошиті моїм,
Це значить голову занепастить. А втім,
Не бачу й гідних я серед людей учених,
Щоб те, що знаю я, переказати їм.

220

У мене тайна є — і тайну ту єдину
Я зараз виявлю (прости мою провину):
Тебе кохаючи, я ляжу в домовину,
Тебе кохаючи, у небеса полину!

221

Не заздри іншому, щодня веселий будь!
Забудь усе, що в нас добром і злом зовуть!
Тримайся келиха і локона коханки,
Бо й не зоглядишся, як дні твої минуть!

222

Хоч Небеса у дар тобі цей світ дають,
Відома мудрому його облудна суть.
Такі, як ти, щодня приходять і відходять.
Тож уривай свій пай, бо і тебе урвуть!

223

Коли своїх бажань нам здійснити не дано,

Що ж нам із мріями робити? Безнастанно
Ми побиваємось і тужимо над тим,
Що пізно в світ прийшли і що відходим рано.

224

Чудовий нині день: не холод, не жара...
Змиває хмарка пил з квітчастого бугра.
Троянди жовтої сусіда, соловейко,
Гукає потай нам, що випити пора.

225

Чи є людина, щоб не мала плями,
Не ошерхалась у рови та ями?
Якщо за зло мене ти злом караєш,
Яка різниця, пресвятий, між нами?

226

О, як мені, Творець, увірилось нести
Тягар цих злигоднів, цієї пустоти!
Ти вічну пустоту позолотив зірками?
І в мене є така: візьми й позолоти!

227

Це ти таким, Господь, створив мене,
Щоб я любив пісні й вино хмільне!
Якщо провина ця твоя, чому ж
Тепер ти в пекло засудив мене?

228

Що світ міняється — чи варто цим журитись?
Нехай міняється — ми будем веселитись!
Якби незмінною була природа, друже,
Ніколи б не діждав ти черги народитись!

229

Щодня журитися — цього ще не хватало!
О, скільки Небо нас посіяло й пожало!
Налий вина повніш, давай у руки келих!
Я знаю: сталося усе, що статись мало.

230

Ти добрий, Господи, легка твоя рука,
Але в Ірам* не всіх пускаєш! Не яка
Потрібна лагідність — покірного простити!
А спробуй-но прости мене, бунтівника!

* Рай.

231

Якщо й премудрому не подолати Долі,-
Що хочеш уявляй собі в небеснім колі,
А смерті не минеш! Хіба не все одно,
Чи з'їсть тебе хробак, чи лютий звір у полі?

232

Я гину, чашнику! Журба мене зв'ялила!
Я заздрю навіть тим, кого взяла могила,
Гріхи покую, криваві сльози ллю,
В болоті бабраюсь, а вилізти несила!

233

Щоб з дерева життя собі діждати плоду
І хоч на мить одну знайти душі догоду,
Ніколи з келихом не розлучайся, друже,-
Й тоді відчуєш ти найвищу насолоду.

234

Для смутку труйного — вино протиотрута:
Хильнеш коновочку — і вже печаль забута.
На молодій траві пий з молодими, поки
І над тобою теж зазеленіє рута.

235

Покинь вагатися, обряди занедбай,
Навчись ділитися, не берегти свій пай!
На душу іншого й на ґрунт не важся! Той світ
Беру на себе я, а ти вино давай!

236

Мені щовечора тривога серце крає,
На груди перел дощ з очей моїх спадає.
Коновку голови журба вином не сповнить,

Бо що схиляється, те повним не буває.

237

Мене єретиком ти охрестив, спідлоба
На мене зиркаєш, в очах у тебе злоба.
Я добре знаю й сам, що правий ти... Та тільки
Подумай: чи тобі судить мене подоба?

238

До тебе дух прийшов, якому чуждий прах
Нечистої землі. Йому ти попервах
Дай доброго вина, щоб покріпився гість
І потім вимовив: "Щасти тобі Аллах!"

239

Хмаринка сльози лле на поле, на попас.
Без чистого вина ми тільки гаєм час!
Ми тут милуємось на зілля, що зростає...
Хто ж бачитиме те, що виросте із нас?

240

Чому оплакуєш майбутні неогоди,
Даремно завдаєш душі і серцю шкоди?
Втішайся світом цим, бо створено його
Без тебе, друже мій, і без твоєї згоди!

241

Якби Творцем я був, я б ці коловоротні
Мінливі небеса у світові безодні
Повергнув без жалю й такі створив, щоб завжди
Могли сповнитися бажання благородні.

242

О мудрий, подивись, як дітлахів громада
Дорожню куряву трусить під ноги рада!
Скажи, щоб стереглись топтатъ її: то прах
Очей Парвізових і мозку Кай-Кубада.

243

Я п'ю щодня вино — і все здається мало;
Я хочу, щоб кругом усе співало й грало.

Коли зберуть мій прах і зліплять глек із нього,
Я хочу, щоб вино в ньому не вибувало.

244

Оскільки мудрому наш вік ціни не знає,
Усі плоди його недоум пожинає.
Неси ж мені того, що розум відбирає,-
І може, й нас тоді цей вік не занедбає!

245

Юсуфом нареклась троянда у садочку,
Вказавши на свою барвисту оторочку.
"Що ж, покажи тоді його прикмету в себе!"
"Глянь,— каже,— на мою розтерзану сорочку!"

246

З вином і милою в руїнах жить, не знати
Надії на той світ, ані страху відплати!
Від чотирьох стихій звільнившись, віддали ми
В заставу за вино і душу, й тіло, й шати!

247

Усе, що в світі є, пуста мана.
Той не аріф*, кому це новина.
Звільнись од мудрувань, присядь із нами,
Веселим будь і не цурайсь вина!

* Мудрець.

248

З істоти нашої ти чудо-всесвіт вилив.
Ми помилялися, де сам ти нас обмилів.
Я кращим, аніж є, зробитися не можу,
Бо ти таким мене в своєму тиглі вилив.

249

Я б за старе вино не взяв нову державу!
Воно єдине путь тобі покаже праву.
Цей жбан — коштовніший за царство Ферідуна,
А черепок його — за Кай-Хосрова славу!

250

Чи знаєте, чому, як тьма тікає пріч,
Звучить невесело ранковий півня клич?
У Дзеркалі зорі він бачить, як даремно
Минає ще одна неповоротна ніч.

251

Серед невігласів, упевнених, що путь
Знання правдивого лиш їм відкрита, будь
Ослон, як і вони, бо довговухі судді
Усіх, хто не осли, кафірами зовуть.

252

Цей глек, як і мене, колись любов проймала,
В кайдани кучерів розкішних завдавала.
Ця ручка, що її ти бачиш біля шийки,-
Рука, що дівчину за шию обіймала.

253

Я прагну свіжості рожевоюних щік,
Томлюсь, побачивши лози прозорий сік,
В усьому суццюму волію частку мати,
До того, як у прах я повернусь навік.

254

Хайяме, ти хмільний щодня бредеш — радій же!
З місяцевидою ти річ ведеш — радій же!
Все, що на світі є, спадає в небуття!
Ти міг би прахом бути, а ти живеш — радій же!

255

Пий, поки сила є, душею не болій!
Не згадуй давнього, відмовся від надій!
Із цього захистку хвилинного в дорогу
Й зерна ячмінного не візьме багатій!

256

Хай буде радістю тобі хвилина кожна!
На трон утіхи сядь! Навіщо ця побожна
Данина Небові — гріхи й покути? Треба
Од світу брати все, що тільки взяти можна!

257

Я спав — і от мудрець мені у сні прорік:
"Немає радощів для заспаних повік!
Соннивче, ти забув, що сон — подоба смерті?
Збудись, бо прийде час — і ти заснеш навік!"

258

Чи й далі житимеш серед турботи й нуди,
Добро стягаючи, щоб вік прожить, як люди?
Наповни келиха! Хто зна, чи встигнеш знову
Повітря видихнуть, що увібрав у груди?

259

Творець, благослови мене добром твоїм,
Щоб я не дякував за той кусок, що їм,
Дурному й підлому! Щоб був я завжди п'яний,
Щоб я про все забув, не турбувався нічим!

260

Тюльпани та троянди пурпурові —
Тим пурпурові, що зросли із крові
Мужів великих. А ота фіалка
Із ока дівчини зросла в діброві.

261

Як тільки ранок прожене пітьму,
Я знову келих із вином візьму.
Відомо, що в вині є гіркота...
Це значить: істина сама в ньому.

262

Душі жалобного не кидай убрання,
Із книги радості не припиняй читання,
Пий келихом вино, сповняй свої бажання,
Бо може статися, що мить оця — остання.

263

На Долю нетривку не покладай надій
І Часу гострий меч розпізнавати вмій!
Халву, що покладе тобі Фортуна в рота,
Ковтать не поспішай, бо є отрута в ній.

264

Цей караван-сарай із парою воріт
Готує муки нам і квапить наш відхід.
Щасливий тільки той, хто не прийшов на землю,
Блаженний тільки той, хто не родивсь на світ.

265

Пожалься, Господи, душі, що потерпає
В полоні давньому, звідкіль путі немає!
Ніг, що самі несуть мене в полон, пожалься!
На руку зглянься мою, що піали шукає!

266

Не слухай голосу продажного піїти,
Будь там, де п'ють вино, де є красуні й квіти!
Один по одному ідуть у безвість люди —
Й немає жодного, хто б повернувся звідти.

267

О раб семи планет і чотирьох стихій,
Що вічно трусишся в пропасниці лихій!
Зречися радості! На цім розпутті спраги
Про поворот назад і думати не смій!

268

І грудочка землі, й пилиночка мала
Були частинами прекрасного чола.
Легенько ж куряву стирай з лиця красуні,
Бо й курява колись красунею була.

269

На жбан, з якого п'є поденщина проста,
Пішла султана плоть, дастура кров свята,
А на коновочку, з якої п'ють гуляки,-
Щока опиуса і дівчини уста.

270

Так мало радості в цьому земному колі!
Тож не схиляй чола, будь весел і в неволі!
Тримайся з мудрими, бо й сам ти тільки легіт,
Вода, вогонь та пил, що віється у полі.

271

Іде життя моє безрадісно і вбого,
Роблю без виробу й не зароблю нічого.
Спасибі Вишньому, що хоч біди та злиднів
Нам не доводиться випрохувать ні в кого.

272

Одні по кручах бід усе життя блукають
І хто вирішує всі справи їх — не знають.
А ці вишукують нагоду лиш — і потім
Усе dokonують, що загодя рішають.

273

Аж поки з бідними біди не наберешся
І кров'ю власною не раз, не два заллешся,
Добра не діждешся... Не діждешся, хіба що,
Немов закоханий, ти сам себе зречешся,

274

Коли нова весна вбере долини дно,
О люба, міркою хай цідять нам вино!
На пекло, гурій, рай не дуже розраховуй,
Адже у нас про них говорять не в одно.

275

Коли у мудрого є тайна будь-яка,
Хай в серці криється у нього, як Анка́*.
З малої рісочки стає перлина в мушлі,
Коли глибінь її оточує морська.

* Казковий птах.

276

Я тільки й знаю, що знання шукаю,
В найглибші таємниці проникаю.
Я думаю вже сімдесят два роки —
І бачу, що нічого я не знаю.

277

Надії зернятко серед зерна зостанеться.
Не буде нас, а дім і глек вина зостанеться.

Пропий із друзями все золото, що маєш!
А ні, то ворогу твоя казна дістанеться.

278

Мене всі недруги філософом зовуть.
Бог свідок, що обрав собі я іншу путь.
Прийшовши з безвісті у цю долину горя,
Принаймні знаю я, ким сам я хочу бути.

279

Цей світ і дня мені не дав прожити на волі,
Своїми втіхами не тамував він болі.
Довгенько вчився я в його суворій школі,
Та не скінчив її, не став я майстром Долі.

280

Не можу сонця я сховати за рожі-квіти,
Ні тайну виявить, яку привик таїти.
У океані дум знайшов перлину — розум,
І я перлину ту не смію повертати.

281

Ми — сонце щастя й горя океан.
Ми справедливість любимо — і обман.
Злі й добрі ми, довершені й нікчемні,
Іржаве дзеркало й Джемшідів жбан.

282

Я не по бідності обходжусь без вина.
Мені ні суд людський, ні кара не страшна.
Я п'ю лише тоді, коли на серці радість.
А нині в серці ти — і я не п'ю вина!

283

Хто-небудь виступить і всім гукає: "Ось я!"
Сріблом і золотом у вічі сяє: "Ось я!"
Та тільки, тільки-но налагодиться жити,
Як Смерть із засідки вже виступає: "Ось я!"

284

Назавжди вийшов я з недоброго житла,

Де порохом стають усі людські діла.
Хай той потішиться, що смерть мене взяла,
Хто вигулькне живий із-під її крила.

285

Ще вчора виспіли плоди твоїх надій,
Усе одержав ти, чого жадав, радій!
Та знай: без тебе все рішається зарані,
Що потім на путі трапляється твій.

286

Купив я глечика у гончара в крамниці,
І він одкрив мені предивні таємниці.
Він мовив: "Був я шах, мав щирозлотний келих
І став я глечиком для кожного п'яниці!"

287

З гілля надій моїх діждавши урожаю,
Своєї долі нить простежу я до краю.
Чи довго скнітиму в тіснім життє затворі?
Коли до небуття я двері відшукаю?

288

Якби в ділах Небес неправди не було,
Ніхто б не докоряв їм за щоденне зло.
Якби над Долею стояла справедливість,
Чому б у мудрого схилялося чоло?

289

Для тебе загадки в житті на кожнім кроці,
Ти в мислях плаваєш, як тріска у потоці.
Із квітів та вина влаштуй для себе рай,
Бо хто зна, чи його ти знайдеш на тім боці.

290

Цей океан буття прийшов із тьми віків.
Перлину тайн його ніхто не повертів.
Ми розмовляємо про наші власні справи,
А перед тим, що є, ми не знаходим слів.

291

Вставай і серце нам розвесели, кохана!
Від погляду твого зціліє в серці рана.
Налий вина, а ми — укупі вип'єм, поки
Із праху нашого не виліпили жбана.

292

Приводять одного, щоб іншого забрати,
Щоб тайни вічної нікому не пізнати.
Ми помацки йдемо: життя — це тільки чаша,
Призначена вино п'яницям одміряти.

293

Це лихо грається зі мною не з учора.
Ти щастям чванишся... Та чи тривка ж підпора
Те щастя? Не стоїть на місці небо. Доля
На всякі витівки, на всякі штуки скоро.

294

Людина муками звільняється з оков.
І крапелька води, в тісний попавши схов,
Стає перлиною. Хто втратив, той добуде —
І келих випитий запорожниться знов.

295

Від чорної землі до зоряної тверді
Й на мить не припиняв я пошуки уперті.
Я мислю гострою усі вузли розплутав —
І тільки не зумів розплутать вузол смерті.

296

Як парість вічного зросла з твого садочка,
Як надокучила тісна життя сорочка,-
Шатру тілесному хисткому не звіряйся:
Немає жодного тривкого в нім кілочка.

297

Плює услід мені судьба моя проклята.
Як не стараюся, дарма, все йде до ката.
Душа збирається. "Побудь", — кажу — і чую:
"Де ж я тулитимусь? Розвалюється хата!"

298

Усе, що в тебе є, туманом розтає.
Нікчемністю стає, що маєш за своє.
Вважай, що все, що є, на світі не існує,
А те, чого нема на цьому світі, є.

299

Не зупиняється небесна колісниця,
Не насищається людьми земля-землиця.
Ти радий, що тебе вона ще не пожерла?
Не поспішай радить: вона не забариться.

300

Якщо одним коржем я можу два дні жити
І пити з черепка, що на землі лежить,-
Навіщо меншому за себе підклонятись,
Навіщо наймитом у рівного служити?

301

Погляньте, очі, на тісні могили,
На світ, де діють зловорожі сили!
Царі, князі — в грязі, осяйні лиця
Жерущі хробаки заповнили.

302

Чи ще служитимеш для підлості людської?
Не квапся мухою до страви будь-якої!
На два дні корж купуй, ні перед ким не гнися,
Пий краще власну кров, аніж чужі напої!

303

Я б краще вороном копався у ріллі,
Ніж у негідника живився при столі.
Сухим крайчиком задовольнятись краще,
Ніж губи мазати в чужому киселі.

304

Цей топче стежечку до монастирських брам,
Той шлях до Істини собі торує сам...
Боюсь, настане день і пролунає голос:
"Ви блудите, сліпці! Не тут вона й не там!"

305

На учті мудрості зняв мову друг вина
(Рум і Аравію збентежила вона):
"Не вірю твердженню, що є вина в вині,
Коли сам Бог сказав, що проститься вина!"

306

Ні втоми ти не знав, ні голоду не чув;
Ти все, чим томишся, від чотирьох здобув *.
Та кожний забере свій дар у тебе — й знову
Ти зробишся таким, яким спочатку був.

* Ідеться про чотири стихії.

307

Кульгава старість, юність бистронога —
Все товпиться до вічного порога.
Недовго світом тішаться живі:
Всі підем геть, у всіх — одна дорога.

308

В сулїї лал вина — як в рудні потайній;
У тілі нашім дух — як в піалі напій;
А світлий келих той, що від вина сміється,-
Сльоза, що кров лози захована у ній.